NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

L. A. GEELHOED

prednesené 28. septembra 2006 [1]

I — Úvod

1. Podľa nemeckého Bundeserziehungsgeldgesetz (spolkový zákon o príspevku na výchovu, ďalej len „BErzGG“) závisí vyplácanie príspevku na výchovu okrem iného od toho, či má prijímateľ bydlisko v Nemecku. V tejto veci sa Bundessozialgericht (Spolkový súd pre sociálne veci) Súdneho dvora pýta, či je táto požiadavka bydliska nezlučiteľná s právom Spoločenstva, konkrétnejšie s nariadením č. 1612/68 [2], nariadením č. 1408/71 [3] alebo článkom 18 ES v tom zmysle, že žena s rakúskou štátnou príslušnosťou žijúca v Rakúsku spolu s jej nemeckým manželom, ktorý v Nemecku vykonáva zárobkovú činnosť ako štátny zamestnanec, by tiež mala mať nárok na tento príspevok.

2. Súbežne s touto vecou položil Bundessozialgericht Súdnemu dvoru ďalšiu prejudiciálnu otázku týkajúcu sa toho istého ustanovenia vnútroštátneho práva upravujúceho nárok na príspevok na výchovu, tento raz vo vzťahu k cezhraničnému pracovníkovi žijúcemu v Holandsku a pracujúcemu v Nemecku: vec Geven (C-213/05, Zb. s. I-6347). Podľa predmetného ustanovenia si cezhraniční pracovníci môžu tiež uplatňovať nárok na túto dávku za predpokladu, že vykonávajú v Nemecku zárobkovú činnosť prekračujúcu hranice zanedbateľného zamestnania. Hoci obe veci sú úzko prepojené, skutkové okolnosti, z ktorých vychádzajú, sú úplne odlišné, čiže budem každú vec analyzovať v samostatných návrhoch, ktoré budú prednesené spoločne.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Nariadenie Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva (ďalej len „nariadenie č. 1612/68“) (Ú. v. ES L 257, 1968, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15).

3 — Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 149, 1971, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35), zmenené a doplnené nariadením Rady (EHS) č. 3095/95 z 22. decembra 1995, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, nariadenie (EHS) č. 574/72, ktorým sa stanovuje postup na vykonávanie nariadenia (EHS) č. 1408/71, nariadenie (EHS) č. 1247/92, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1408/71, a nariadenie (EHS) č. 1245/93, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1247/92 (Ú. v. ES L 335, 1995, s. 1; Mim. vyd. 05/002, s. 267), a nariadením č. 3096/95 z 22. decembra 1995, meniacim a dopĺňajúcim nariadenie (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva a nariadenie (EHS) č. 574/72, ktorým sa stanovuje postup pri vykonávaní nariadenia (EHS) č. 1408/71 (Ú. v. ES L 74, 1972, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 83) (ďalej len „nariadenie č. 1408/71“).

II — Právny rámec

A — *Právo Spoločenstva*

3. Článok 7 ods. 1 a 2 nariadenia (EHS) č. 1612/68 uvádza:

„1. S pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, sa na území iného členského štátu nesmie z dôvodu jeho štátnej príslušnosti zaobchádzať inak ako s vlastnými pracovníkmi, pokiaľ ide o podmienky zamestnania a pracovné podmienky, najmä odmeňovanie, prepustenie, a ak by sa stal nezamestnaným, opätovné začlenenie do práce alebo zamestnania.

2. Takýto pracovník požíva rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní pracovníci.“

B — *Vnútroštátne právo*

4. Podľa paragrafu 1 ods. 1 BErzGG v znení z 31. januára 1994 [4] akákoľvek osoba, ktorá (1) má svoje bydlisko alebo sa obvykle zdržiava v Nemecku, (2) žije v spoločnej domácnosti s dieťaťom, (3) zabezpečuje starostlivosť o toto dieťa a jeho výchovu a (4) nevykonáva zárobkovú činnosť alebo ju nevykonáva na plný úväzok, má nárok na príspevok na výchovu.

5. Paragraf 1 ods. 4 BErzGG upravuje nárok štátnych príslušníkov členských štátov Európskych spoločenstiev a cezhraničných pracovníkov prichádzajúcich z krajín hraničiacich s Nemeckom, pokiaľ vykonávajú v Nemecku zárobkovú činnosť prekračujúcu prah zanedbateľného zamestnania. Z uznesenia vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že toto ustanovenie sa neuplatňuje na osoby pracujúce v štátnej službe ani manželských partnerov migrujúcich pracovníkov.

6. Paragraf 1 ods. 7 BErzGG v znení z 12. októbra 2000 [5] rozširuje nárok na príspevok na výchovu na manželského partnera osoby zamestnanej vo verejnej alebo štátnej službe v Nemecku, ktorý žije v inom členskom štáte Európskeho spoločenstva. Toto ustanovenie sa však neuplatňuje na deti narodené pred 1. januárom 2001.

4 — BGBl I, s. 180.

5 — BGBl I, s. 1426.

III — Skutkový stav a konanie

7. Spor vo veci samej prejednávaný Bundessozialgericht sa týka odmietnutia priznať príspevok na výchovu pre tri deti pani Hartmann narodené v rokoch 1991, 1993 a 1997 zo strany Freistaat Bayern.

8. Pani Hartmann je rakúskou štátnou príslušníčkou, ktorá žije v Rakúsku spolu so svojím nemeckým manželom a svojimi troma deťmi. Pred uzatvorením manželstva žil pán Hartmann v Nemecku, kde bol od roku 1986 zamestnaný ako štátny zamestnanec v Deutsche Bundespost. Po uzatvorení manželstva v máji 1990 sa pán Hartmann presťahoval do Rakúska, ale naďalej pokračoval v práci pre Deutsche Bundespost a neskôr, od roku 1995, pre Deutsche Telekom AG. Pani Hartmann nevykonáva žiadnu činnosť v pracovnom pomere ani ako samostatne zárobkovo činná osoba.

9. Freistaat Bayern odmietol na základe BErzGG vyplatiť pani Hartmann príspevok na výchovu pre jej prvé dve deti, pretože nežila v Nemecku a nemala v uvedenom štáte ani pracovný pomer. Žiadosti o preskúmanie podané pani Hartmann v októbri 1996 boli neúspešné, rovnako ako aj jej žiadosť o príspevok za prvý rok života jej tretieho dieťaťa.

10. Pani Hartmann tieto rozhodnutia neúspešne napadla, najskôr na Sozialgericht München (Súd pre sociálne veci v Mníchove) a neskôr, na základe odvolania, na Bayerisches Landessozialgericht (Bavorský vyšší súd pre sociálne veci). Proti rozsudku posledného uvedeného súdu sa odvolala na Bundessozialgericht, ktorý sa rozhodol konanie prerušiť a položiť na základe článku 234 ES Súdnemu dvoru dve prejudiciálne otázky.

11. Vo svojom uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania Bundessozialgericht najskôr konštatoval, že pani Hartmann nemôže požadovať príspevok na výchovu na základe nariadenia č. 1408/71. Hoci táto dávka patrí do rozsahu vecnej pôsobnosti tohto nariadenia, a mohla by sa jej teda domáhať podľa judikatúry Súdneho dvora (Hoever a Zachow),[6] pán Hartmann nebol v rozhodnom čase ako štátny zamestnanec „pracovníkom“ v zmysle nariadenia a patril mimo rozsah jeho osobnej pôsobnosti. Vnútroštátny súd potom posúdil, či by mohol byť jej nárok založený na článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68. Zistil, že postavenie pána Hartmanna ako štátneho zamestnanca mu nebránilo v tom, aby bol považovaný za pracovníka, ale pochyboval o tom, či by sa práv priznaných týmto nariadením mohla dovolávať manželka osoby, ktorá sa

6 — Rozsudok z 10. októbra 1996, C-245/94 a C-312/94, Zb. s. I-4895.

bez toho, aby zmenila svoj pracovný pomer, natrvalo presťahovala do iného členského štátu, ktorého je manželka štátnym príslušníkom. Poukázal na to, že doteraz Súdny dvor zastával názor, že prvoradým cieľom článku 39 ES a nariadenia č. 1612/68 je umožniť pracovníkovi slobodne sa presťahovať na územie iných členských štátov a zostať tam na účely zamestnania. [7] Vyslovil však tiež názor, že by teraz možno mohol byť možný širší výklad práva na voľný pohyb, keďže v článku 18 ES bolo uznané všeobecné právo na pobyt. Tieto úvahy viedli Bundessozialgericht k položeniu týchto dvoch prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru:

V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

a) Má sa za migrujúceho pracovníka v zmysle nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva…, v súvislosti s časovými úsekmi patriacimi do obdobia od januára 1994 do septembra 1998, považovať aj nemecký štátny príslušník, ktorý v roku 1990 zmenil svoje bydlisko z tohto štátu do Rakúska, pričom zostal pracovať ako úradník nemeckej pošty a svoje zamestnanie odvtedy vykonáva ako cezhraničný pracovník?

b) Zakladá skutočnosť, že manželke osoby uvedenej v bode a), ktorá je nezamestnaná, má bydlisko v Rakúsku a štátnu príslušnosť tohto štátu, bol odmietnutý nárok na nemecký príspevok na výchovu z dôvodu, že nemá v Nemecku ani trvalý pobyt, ani zvyčajné bydlisko, nepriamu diskrimináciu na základe článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68?

12. Písomné pripomienky boli predložené pani Hartmann, nemeckou a španielskou vládou, vládou Spojeného kráľovstva a Komisiou. Na pojednávaní 13. júna 2006 boli ďalšie pripomienky predložené pani Hartmann, nemeckou a holandskou vládou, vládou Spojeného kráľovstva a Komisiou.

IV — Zhrnutie vyjadrení

13. Pani Hartmann, ako aj španielska vláda tvrdia, že na prvú otázku týkajúcu sa postavenia pána Hartmanna ako migrujúceho pracovníka v zmysle nariadenia č. 1612/68

7 — Bundessozialgericht v tomto ohľade odkazoval na rozsudok z 5. júna 1997, Uecker a Jacquet, C-64/96 a C-65/96, Zb. s. I-3171, bod 21.

treba odpovedať kladne. Španielska vláda v tomto ohľade odkazuje na článok 1 ods. 1 nariadenia č. 1612/68, podľa ktorého „každý štátny príslušník členského štátu, bez ohľadu na jeho bydlisko, má právo na prístup k zamestnaniu a jeho výkon na území iného členského štátu…“, a poukazuje na to, že podľa článku 10 tohto nariadenia sa výhody priznané migrujúcim pracovníkom vzťahujú aj na manželských partnerov týchto pracovníkov. [8] Poznamenáva tiež, že pán Hartmann by mal byť považovaný za cezhraničného pracovníka v zmysle článku 1 písm. b) nariadenia č. 1408/71. [9] Obaja títo účastníci konania sa domnievajú, že hoci možno namietať, že pán Hartmann je štátnym zamestnancom a že štátni zamestnanci boli podriadení rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71, pokiaľ ide o vyplácanie sociálnych dávok, až v roku 1999, [10] s ohľadom na rozsah osobnej pôsobnosti článku 39 ods. 4 ES by sa toto obmedzenie malo považovať za uplatniteľné iba na tých štátnych zamestnancov, ktorí sa podieľajú na výkone verejnej moci. Deutsche Telekom AG je však podnikom, ktorý poskytuje služby v sieťových odvetviach a nevykonáva úlohy spojené s výkonom verejnej moci.

14. Čo sa týka druhej otázky, pani Hartmann a španielska vláda tvrdia, že odmietnutie priznať príspevok na výchovu pani Hartmann predstavuje nepriamu diskrimináciu, ktorá je v rozpore s článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 a článkom 39 ES. V tých prípadoch, keď vnútroštátne súdy skonštatovali, že možnosť prenosu dávky do zahraničia závisí od existencie pracovného pomeru, španielska vláda na základe rozsudku vo veci Hoever a Zachow [11] poznamenáva, že skutočnosťou, s ktorou je spojený vznik nároku na také sociálne dávky, ako je príspevok na výchovu, je buď to, že sa niektorý z rodičov rozhodne venovať výchove dieťaťa bez ohľadu na to, či je uvedený rodič poistený na základe systému sociálneho zabezpečenia, alebo je zamestnaný. V prejednávanej veci manžel pani Hartmann zakladá jej prepojenie na systém sociálneho zabezpečenia v Nemecku.

15. Vlády Nemecka a Spojeného kráľovstva zastávajú názor, že osoba, ktorá nevyužila svoje právo voľného pohybu s cieľom prístupu k zamestnaniu v inom členskom štáte, ale iba zmenila štát svojho bydliska, nemôže byť považovaná za migrujúceho pracovníka v zmysle nariadenia č. 1612/68. Subsidiárne, čo sa týka druhej otázky, tieto vlády poukazujú na to, že hoci sa určilo, že dotknutý príspevok na výchovu patrí do rozsahu vecnej pôsobnosti nariadenia č. 1408/71, na pána Hartmanna ako štátneho zamestnanca sa v rozhodnom čase nevzťahoval rozsah osobnej pôsobnosti tohto nariadenia, čo sa týka vyplácania

8 — Pozri rozsudky z 18. júna 1987, Lebon, 316/85, Zb. s. 2811, a z 26. februára 1992, Bernini, C-3/90, Zb. s. I-1071.

9 — „Cezhraničný pracovník znamená akéhokoľvek zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnú osobu, ktorá vykonáva svoje povolanie na území členského štátu a má bydlisko na území iného členského štátu, do ktorého sa vracia spravidla denne alebo aspoň raz za týždeň.“

10 — Nariadenie Rady č. 1399/1999/ES z 29. apríla 1999, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, a nariadenie (EHS) č. 574/72, ktorým sa stanovuje postup na vykonávania nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 (Ú. v. ES L 164, 1999, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 354) (ďalej len „nariadenie č. 1399/1999“).

11 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 6.

sociálnych dávok. Nariadenie č. 1612/68 na rozdiel od nariadenia č. 1408/71 neupravuje možnosť prenosu sociálnych dávok do zahraničia a neupravuje ani nevylučuje súbeh dávok. Keďže skôr uvedené nariadenie musí byť považované za *lex specialis* vo vzťahu k neskôr uvedenému nariadeniu alebo, slovami vlády Spojeného kráľovstva, má relatívnu prednosť pred neskôr uvedeným nariadením, článok 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 nesmie byť vykladaný takým spôsobom, ktorý by podkopal účinnosť systému zavedeného nariadením č. 1408/71. Nemecká vláda uznáva, že požiadavka bydliska v BErzGG môže predstavovať nepriamu diskrimináciu, ale zastáva názor, že je odôvodnená zabezpečením existencie skutočného prepojenia medzi poberateľom dávky a nemeckou spoločnosťou. Vláda Spojeného kráľovstva tvrdí, že členské štáty by nemali byť nútené poskytovať objektívne odôvodnenie pre nesprístupňovanie takých výhod, ako je príspevok na výchovu, osobám s bydliskom v iných členských štátoch.

16. Komisia súhlasí s nemeckou vládou a s vládou Spojeného kráľovstva v tom, že nariadenie č. 1612/68 a nariadenie č. 1408/71 sa na túto vec neuplatňujú z nimi uvedených dôvodov. Vzhľadom na pripomienku Bundessozialgericht v jeho uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania v tom zmysle, že pojem práva voľného pohybu zaručeného nariadením č. 1612/68 by mohol byť vykladaný širšie, keďže teraz článok 18 ES stanovuje právo pohybovať sa a zdržiavať sa na území iných členských štátov nezávisle od akéhokoľvek hospodárskeho účelu, sa však Komisia domnieva, že Súdny dvor by sa mal zaoberať aj otázkou, či by pani Hartmann mohla byť schopná odvodzovať právo na nemecký príspevok na výchovu z tohto ustanovenia.

17. Vo vzťahu k tejto otázke Komisia s ohľadom na všeobecné zásady týkajúce sa občianstva zhrnuté Súdnym dvorom vo veci Pusa [12] poukazuje na to, že vnútroštátna právna úprava, ktorá znevýhodňuje určitých svojich štátnych príslušníkov len preto, že využili svoje právo voľného pohybu a pobytu v inom členskom štáte, by viedla k nerovnakému zaobchádzaniu, ktoré možno považovať za zlučiteľné s článkom 18 ES iba vtedy, ak môže byť odôvodnené na základe objektívnych hľadísk nezávislých od štátnej príslušnosti dotknutých osôb a je primerané vo vzťahu k legitímnemu cieľu vnútroštátnych ustanovení. Keďže je zjavné, že uplatnenie požiadavky bydliska v BErzGG také znevýhodnenie predstavuje, Komisia súhlasí s pochybnosťami vyjadrenými Bundessozialgericht, pokiaľ ide o jeho odôvodnenie. Komisia vidí potvrdenie tohto záveru v skutočnosti, že medzičasom bol BErzGG zmenený a doplnený tak, aby umožnil vyplácanie príspevku na výchovu manželským partnerom nemeckých štátnych zamestnancov s bydliskom v iných členských štátoch. Komisia s odkazom na rozsudok Súdneho dvora vo veci Bidar [13] tvrdí, že „zo zrejmých dôvodov“ nie je

12 — Rozsudok z 29. apríla 2004, C-224/02, Zb. s. I-5763, body 16 až 20.

13 — Rozsudok z 15. marca 2005, C-209/03, Zb. s. I-2119, body 55 až 62.

nevyhnutné skúmať, či je pán Hartmann ako štátny zamestnanec pracujúci vo svojom domovskom štáte dostatočne integrovaný do nemeckej spoločnosti alebo či s ňou má skutočný vzťah.

18. Na pojednávaní nemecká vláda a vláda Spojeného kráľovstva zdôraznili, že nároku na príspevok na výchovu na základe BErzGG sa dožaduje pani Hartmann a nie pán Hartmann. Keďže pani Hartmann sama nevyužila práva zaručené článkom 18 ES, neexistuje žiaden základ pre to, aby sa tohto ustanovenia dovolávala. V tomto ohľade treba jej prípad odlíšiť od prípadov, ako je napríklad D'Hoop [14] a Pusa [15]. Článok 18 ES nemožno vykladať tak, že umožňuje osobe, ktorá sa nepresťahovala do iného členského štátu, dovolávať sa práv jeho alebo jej manžela, ktorý právo na voľný pohyb využil. Práva zaručené článkom 18 ES podliehajú obmedzeniam. Také obmedzenia možno nájsť v nariadení č. 1408/71, čo sa týka možnosti využiť dávky sociálneho zabezpečenia v zahraničí.

19. V odpovedi na stanovisko Komisie k uplatniteľnosti článku 18 ES holandská vláda poznamenáva, že hoci existuje určitá podobnosť v skutkových okolnostiach medzi touto vecou a vecou Schempp [16], na rozdiel od uvedenej veci využitie práva pánom Hartmannom presťahovať sa do iného členského štátu nijakým spôsobom neovplyvnilo nárok pani Hartmann na dávky v Nemecku. V tomto ohľade je nepodstatné, či pán Hartmann žije v Nemecku alebo v Rakúsku. Poukazujúc na to, že v tejto veci je to manžel migrujúceho občana, ktorý sa domáha práv v štáte svojho pôvodu, holandská vláda uvádza, že za súčasného stavu právo Spoločenstva uznáva iba niektoré odvodené práva rodinných príslušníkov migrujúcich pracovníkov v hostiteľskom členskom štáte. [17] Pani Hartmann sa nemôže domáhať nároku na príspevok na výchovu podľa článku 18 ES jednoducho preto, že ona sama nevyužila svoje právo na voľný pohyb. Pánovi Hartmannovi sa nijako nebránilo vo využití jeho práva presťahovať sa do Rakúska.

V — Posúdenie

A — *Úvodné poznámky*

20. Najskôr treba zdôrazniť, že pani Hartmann sa nemôže samostatne dovolávať práva

14 — Rozsudok z 11. júla 2002, C-224/98, Zb. s. I-6191.

15 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 12.

16 — Rozsudok z 12. júla 2005, C-403/03, Zb. s. I-6421.

17 — Poukazuje na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).

Spoločenstva na účely napadnutia rozhodnutí, ktorými boli zamietnuté jej žiadosti o príspevok na výchovu, keďže nevyužila svoje právo na voľný pohyb na základe práva Spoločenstva. K tejto dávke môže mať prístup iba nepriamo prostredníctvom svojho manželského zväzku s pánom Hartmannom, ktorý mimochodom tiež nespĺňa podmienky stanovené v paragrafe 1 ods. 1 BErzGG.

21. Prejudiciálne otázky položené Bundessozialgericht sa preto sústreďujú na možné postavenie pána Hartmanna ako migrujúceho pracovníka a na dôsledky, ktoré to môže mať na nárok pani Hartmann na nemecký príspevok na výchovu. Znamená skutočnosť, že pán Hartmann sa trvalo presťahoval do Rakúska so svojou manželkou a deťmi, ponechajúc si svoje zamestnanie v Nemecku, to, že musí byť teraz považovaný za migrujúceho pracovníka patriaceho do rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1612/68, čím vzniká pani Hartmann právo, prostredníctvom účinku článku 7 ods. 2 v spojení s článkom 10 ods. 1 písm. a) uvedeného nariadenia, nárokovať si rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o sociálne výhody v členskom štáte, v ktorom je jej manžel zamestnaný, teda v Nemecku?

22. Pred analýzou týchto otázok treba v krátkosti pre úplnosť posúdiť, či by pani Hartmann nemohla odvodzovať právo na nemecký príspevok na výchovu z článku 73 nariadenia č. 1408/71. Touto otázkou sa zaoberal Bundessozialgericht, ktorý na ňu odpovedal záporne a v dôsledku toho nepredložil žiadne otázky v tomto ohľade. Napriek tomu pani Hartmann a španielska vláda opätovne túto otázku nastolili vo svojich písomných pripomienkach. Poukázali na ňu aj vláda Spojeného kráľovstva a Komisia.

B — *Nariadenie č. 1408/71*

23. Podľa článku 73 nariadenia č. 1408/71 „zamestnanec, na ktorého sa vzťahujú právne predpisy členského štátu, má nárok na rodinné dávky stanovené v právnych predpisoch tohto členského štátu pre svojich rodinných príslušníkov, ktorí majú bydlisko na území iného členského štátu, ako keby mali bydlisko na území prvého členského štátu…“ [*neoficiálny preklad*]. V rozsudku Hoever a Zachow Súdny dvor toto ustanovenie vyložil v tom zmysle, že „vtedy, keď pracovník podlieha právnym predpisom členského štátu a žije so svojou rodinou v inom členskom štáte, manželský partner uvedenej osoby je oprávnený na základe článku 73 nariadenia č. 1408/71 získať takú dávku, ako je príspevok na výchovu v štáte zamestnania“ [18]. Inými slovami, na rozdiel od presného znenia tohto ustanovenia manželský partner zamestnanca má autonómne právo na rodinnú dávku v členskom štáte, v ktorom je zamestnanec zamestnaný.

18 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 38.

24. Hoci by sa mohlo zdať, že toto pravidlo sa presne uplatní na situáciu pani Hartmann, Bundessozialgericht správne poznamenal, že by sa napriek tomu nemohla domáhať nároku na príspevok na výchovu na základe článku 73 nariadenia č. 1408/71, pretože pán Hartmann ako štátny zamestnanec v príslušnom čase nespĺňal definíciu „pracovníka“ na účely uplatnenia hlavy III tohto nariadenia o vyplácaní rodinných dávok. Toto obmedzenie bolo stanovené v bode I.C prílohy I nariadenia č. 1408/71 a bolo odstránené až prijatím nariadenia č. 1399/1999 [19], ktoré nadobudlo účinnosť 1. septembra 1999. Článok 1 ods. 7 tohto nariadenia rozšíril definíciu pracovníka v kontexte hlavy III nariadenia č. 1408/71, čo sa týka Nemecka, na „ak[éhokoľvek] stál[eho] štátn[eho] zamestnan[ca], ktorý prijíma vzhľadom na svoj stav štátneho zamestnanca plat, ktorý sa aspoň rovná mzde, ktorá by v prípade zamestnanca mala za následok vznik povinnosti poistiť sa proti nezamestnanosti“.

25. Skutočnosť, že štátni zamestnanci boli vyňatí spod rozsahu pôsobnosti ustanovení nariadenia č. 1408/71 týkajúcich sa rodinných dávok, už bola potvrdená Súdnym dvorom v rozsudku Kulzer [20], na ktorý Bundessozialgericht tiež odkázal. V uvedenom rozsudku Súdny dvor poukázal na to, že definícia zamestnanca „je nahradená definíciou v bode I.C prílohy I nariadenia vtedy, keď je orgánom príslušným na vyplácanie rodinných dávok, v súlade s kapitolou 7 hlavy III nariadenia, nemecká inštitúcia“ [21]. Ďalej poznamenal, že „umožniť takému štátnemu zamestnancovi na dôchodku, ako je žalobca v spore vo veci samej, opierať sa o článok 73 na účely získania nemeckých rodinných príspevkov z toho dôvodu, že situácia štátnych zamestnancov musí byť vo všeobecnosti posudzovaná rovnako ako situácia zamestnancov, by predstavovalo nerešpektovanie ustanovení prílohy I“ [22].

26. Tvrdenie pani Hartmann a španielskej vlády, že vyňatie štátnych zamestnancov z pôsobnosti hlavy III nariadenia č. 1408/71 sa obmedzuje na tých štátnych zamestnancov, ktorí vykonávajú funkcie patriace do rozsahu pôsobnosti článku 39 ods. 4 ES, ako je vykladaný Súdnym dvorom, t. j. že sa podieľajú na výkone verejnej moci, je neudržateľné. Základným účelom tohto ustanovenia je umožniť členským štátom uplatňovať požiadavku štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o výkon niektorých verejných funkcií. Nie je určený na vymedzenie pojmu pracovníka ako takého. Okrem toho v rozpore s pripomienkou prednesenou španielskou vládou je toto ustanovenie výnimkou z článku 39 ods. 1 až 3 ES, a nie z iných ustanovení hlavy III o voľnom pohybe pracovníkov,

19 — Už citované v poznámke pod čiarou 10.

20 — Rozsudok Súdneho dvora z 5. marca 1998, C-194/96, Zb. s. I-895.

21 — V bode 35 rozsudku.

22 — V bode 37 rozsudku. Pozri tiež rozsudok z 12. júna 1997, Merino García, C-266/95, Zb. s. I-3279, body 25 a 26.

predovšetkým nie z článku 42 ES o koordinácií vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia.

27. Bundessozialgericht sa teda vo svojich otázkach odôvodnene sústredil na výklad, ktorý treba dať pojmu migrujúci pracovník na účely uplatňovania nariadenia č. 1612/68.

29. Vo svetle tohto vymedzenia rozsahu pôsobnosti článku 39 ES a následne aj nariadenia č. 1612/68 možno zreteľne odlíšiť dve situácie, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia o voľnom pohybe pracovníkov. Prvá situácia by sa dala nazvať klasickým modelom štátneho príslušníka Spoločenstva odchádzajúceho žiť do iného členského štátu na účely zamestnania. Druhá situácia je situáciou cezhraničného pracovníka, teda štátneho príslušníka Spoločenstva, ktorý sa naďalej zdržiava v členskom štáte bydliska, ale pracuje v inom členskom štáte na pravidelnom základe. V oboch situáciách je prvoradým faktorom to, že osoba sa presťahovala do iného členského štátu na účely zamestnania.

C — *Nariadenie č. 1612/68: postavenie pracovníka*

28. Pri definovaní rozsahu pôsobnosti ustanovení o voľnom pohybe pracovníkov Súdny dvor v ustálenej judikatúre konštatoval, že „každý štátny príslušník Spoločenstva, ktorý bez ohľadu na miesto svojho bydliska a svoju štátnu príslušnosť využil právo voľného pohybu pracovníkov a vykonával zárobkovú činnosť v inom členskom štáte ako štáte svojho bydliska, spadá do pôsobnosti článku [39 ES]“ [23]. Súdny dvor tiež konštatoval, že cieľom článku 39 ES, ktorý sa nariadenie č. 1612/68 usiluje dosiahnuť, je „umožniť pracovníkom voľne sa pohybovať na území iných členských štátov a zdržiavať sa tam na účely zamestnania“ [24].

30. Je jasné, že pán Hartmann nepatrí ani do jednej kategórie, keďže zmena jeho bydliska do Rakúska nesúvisela so zamestnaním.

31. V dôsledku nedávneho vývoja judikatúry však možno pochybovať o tom, či toto jednoznačné rozlíšenie stále platí. Vo svojom nedávnom rozsudku Ritter-Coulais [25] Súdny dvor rozhodol, že na článok 39 ES sa môžu odvolávať nemeckí manželia [26] zamestnaní v Nemecku, ale s bydliskom vo Francúzsku

23 — Rozsudky z 12. decembra 2002, De Groot, C-385/00, Zb. s. I-11819, bod 76; z 13. novembra 2003, Schilling a Fleck-Schilling, C-209/01, Zb. s. I-13389, bod 23, a z 21. februára 2006, Ritter-Coulais, C-152/03, Zb. s. I-1711, bod 31.

24 — Rozsudok Uecker a Jacquet, už citovaný v poznámke pod čiarou 7.

25 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 23.

26 — Aby som bol presný, v skutočnosti mal pán Ritter-Coulais iba nemecké štátne občianstvo; pani Ritter-Coulais mala dvojité francúzske a nemecké občianstvo.

na účely zabezpečenia toho, aby straty z príjmu z nájmu vzťahujúceho sa na ich súkromný dom vo Francúzsku boli zohľadnené pri určovaní ich daňovej povinnosti na daň z príjmu v Nemecku. Súdny dvor po tom, čo pripomenul judikatúru uvedenú v predošlom bode, dospel k záveru, „že situácia manželov Ritter-Coulais pracujúcich v inom členskom štáte ako štáte, v ktorom majú v skutočnosti bydlisko, spadá do pôsobnosti článku [39 ES]“ [27].

32. Z tohto konštatovania Súdneho dvora vyplýva, že len čo je preukázané, že osoba má bydlisko v jednom členskom štáte, ale je zamestnaná v inom, stačí to na to na uplatnenie článku 39 ES. Inými slovami, pri tomto prístupe sú dôvody, z ktorých štátny príslušník Spoločenstva zmenil svoje bydlisko do iného členského štátu, bezvýznamné. Ak je to vskutku tak, nie je problém podriadiť skutkové okolnosti prejednávanej veci pod toto pravidlo na účely konštatovania, že pán Hartmann vskutku získal postavenie pracovníka Spoločenstva tým, že zmenil svoje bydlisko do Rakúska. Je však otázne, či je tento výsledok v súlade so systémom voľného pohybu osôb medzi členskými štátmi Spoločenstva, ako je zakotvený v Zmluve ES.

33. Tento systém je založený na odlíšení štyroch kategórií voľného pohybu v závislosti od dôvodov, z ktorých si štátny príslušník Únie želá presťahovať sa do iného členského štátu. Pôvodne bolo na základe Zmluvy EHS právo na voľný pohyb priznané iba na hospodárske účely a pre štátnych príslušníkov členských štátov, ktorí si želali presťahovať sa do iných členských štátov na účely zamestnania, usadenia sa a poskytovania služieb, boli zavedené osobitné právne režimy. Neskôr, so zavedením ustanovení o občianstve Únie Maastrichtskou zmluvou, bolo štátnym príslušníkom členských štátov tiež priznané právo presťahovať sa do iných členských štátov a zdržiavať sa tam z iných ako hospodárskych dôvodov.

34. Práva, ktoré sú spojené s každou kategóriou voľného pohybu, sa líšia, hoci v priebehu rokov bol dosiahnutý určitý stupeň zblíženia pri výklade ustanovení Zmluvy o pracovníkoch, usadení sa a službách a existuje väčšia homogenita v spôsobe, akým sa tieto ustanovenia uplatňujú. Ustanovenia Zmluvy o občianstve naopak zostávajú osobitnou kategóriou a práva, ktoré možno z tohto postavenia odvodzovať, hoci sa vyvíjajú, sú obmedzené v porovnaní s tými, ktoré vyplývajú z hospodárskych slobôd. Aby sa určilo, ktoré ustanovenia Zmluvy, a preto aký právny režim, je na danú situáciu uplatniteľný, je stále nevyhnutné v objektívnom zmysle určiť dôvod, pre ktorý dotknutá osoba využíva svoje právo presťahovať sa do iného členského štátu. To predstavuje spojovací faktor s týmto alebo inými ustanoveniami Zmluvy o voľnom pohybe.

27 — V bode 32 rozsudku.

35. V súlade s týmto prístupom v rozsudku Werner[28] Súdny dvor skonštatoval, že nemecký zubár, ktorý získal celé svoje odborné vzdelanie v Nemecku, vykonával svoje povolanie iba v Nemecku a podliehal nemeckým daňovým predpisom, ale mal bydlisko v Holandsku, sa nemôže opierať o článok 43 ES, aby odporoval uloženiu vyššieho daňového zaťaženia, ako by to bolo v prípade, keby mal bydlisko v Nemecku. Jediným faktorom, ktorý vyňal prípad pána Wernera spod čisto vnútroštátneho rámca, je to, že žil v inom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom vykonával svoje povolanie.[29] Jednoduchá skutočnosť, že odišiel žiť do Holandska, nebola dostatočná na vyvodenie záveru, že jeho odborná činnosť v Nemecku predstavovala cezhraničné usadenie sa umožňujúce mu dovolávať sa článku 43 ES.

36. Treba poznamenať, že rozsudok vo veci Werner bol vyhlásený pred nadobudnutím účinnosti ustanovení o občianstve. Ak by k skutkovým okolnostiam v uvedenej veci došlo neskôr, výsledok by mohol byť odlišný vzhľadom na objasnenia, ku ktorým do dnešného dňa došlo, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti týchto ustanovení.

37. Táto pripomienka môže vysvetliť prístup prijatý Súdnym dvorom vo veci Ritter-Coulais. Keď predmet tejto veci patril z hľadiska vecnej pôsobnosti do sféry ustanovení o voľnom pohybe kapitálu (odpočítateľnosť strát z príjmu z nájmu nehnuteľného majetku na daňové účely) a podľa môjho názoru do rozsahu osobnej pôsobnosti na základe ustanovení o občianstve, žiadne z nich nebolo uplatniteľné z hľadiska časovej pôsobnosti, keďže vec sa vzťahovala na zdaniteľné obdobie roku 1987. Na podnet Komisie preto Súdny dvor posudzoval vec na základe článku 48 EHS [teraz článok 39 ES] a dospel k záveru citovanému v bode 31 vyššie.

38. Keďže skutkový rámec veci Ritter-Coulais bol do značnej miery podobný skutkovému rámcu vo veci Werner, zdá sa mi, že Súdny dvor by mal k tejto veci pristúpiť rovnakým spôsobom. Som si vedomý toho, že by to vyvolalo výsledok, ktorý by mohol byť považovaný za neuspokojujúci vo svetle práva tak, ako platí dnes. *Je* to výsledok, ktorý by bol v zhode s právom v stave z roku 1987. Dôsledkom prístupu sledovaného vo veci Ritter-Coulais je to, že rozdiel medzi voľným pohybom pracovníkov a právom na voľný pohyb na základe občianstva Únie sa zahmlil. Na základe tohto prístupu vtedy, keď sa občan Únie sťahuje do iného členského štátu z iných ako hospodárskych dôvodov, to môže vyústiť do toho, že bude schopný dožadovať sa práv, ktoré sú v súčasnom systéme vyhradené tým, ktorí využili svoje právo z dôvodov zamestnania, usadenia sa alebo poskytovania služieb.

28 — Rozsudok z 26. januára 1993, C-112/91, Zb. s. I-429.

29 — Bod 16 uvedeného rozsudku.

39. Je nevyhnutné v tomto kontexte poukázať na ďalšiu vec, Elsen, [30] ktorej venovali určitú pozornosť vlády Nemecka a Spojeného kráľovstva, keďže skutkový základ preukazuje určitú podobnosť s touto vecou. V uvedenej veci Súdny dvor rozhodol, že nemecká štátna príslušníčka, ktorá pracovala v Nemecku a zmenila svoje bydlisko do Francúzska, pričom aj naďalej vykonávala zárobkovú činnosť v Nemecku, sa môže ako bývalý cezhraničný pracovník opierať o články 18 ES, 39 ES a 42 ES na účely toho, aby bola pri výpočte jej starobného dôchodku v Nemecku zohľadnená doba strávená výchovou jej dieťaťa vo Francúzsku.

40. Nedomnievam sa však, že z tohto rozsudku možno vyvodiť, že osoba vykonávajúca zárobkovú činnosť v jednom členskom štáte, ktorá sa presťahuje iba preto, aby žila v inom členskom štáte, musí byť automaticky považovaná za pracovníka na účely uplatnenia článku 39 ES a nariadenia č. 1612/68. Hoci Súdny dvor vo výrokovej časti svojho rozsudku poukázal na články 39 ES a 42 ES, je jasné, že aspekt presného postavenia pani Elsen bol preskúmaný a určený vo svetle článku 13 ods. 2 písm. a) a b) nariadenia č. 1408/71. Práve preto, že pani Elsen „pracovala výlučne v Nemecku a podliehala ako cezhraničný pracovník nemeckej právnej úprave v čase narodenia dieťaťa, mohla byť preukázaná úzka spojitosť medzi obdobiami predmetnej starostlivosti o dieťa a dosiahnutými obdobiami poistenia v Nemecku na základe jej pracovnej činnosti v uvedenom štáte“ [31]. V dôsledku toho podliehala nemeckej právnej úprave na účely výpočtu jej starobného dôchodku dokonca aj po tom, čo ukončila akúkoľvek zárobkovú činnosť v uvedenom členskom štáte. Skutočnosť, že pani Elsen by mohla byť považovaná za cezhraničného pracovníka na účely určenia toho, že podlieha nemeckej právnej úprave sociálneho zabezpečenia, neznamená, že mala postavenie pracovníka vo všeobecnejšom zmysle na účely uplatnenia ustanovení o voľnom pohybe pracovníkov. Súdny dvor pri viac ako jednej príležitosti poznamenal, že „pojem pracovník používaný v rámci článku [39] Zmluvy ES a nariadenia č. 1612/68 sa významovo nemusí zhodovať s týmto pojmom uplatňovaným vo vzťahu k článku [42] Zmluvy ES a nariadeniu č. 1408/71“ [32].

41. Všeobecnejšie je z hospodárskeho hľadiska užitočné pripomenúť, že základné pravidlá týkajúce sa spoločného trhu boli navrhnuté tak, aby liberalizovali pohyb nie iba výstupov hospodárskeho procesu (tovary a služby), ale aj vstupov hospodárskeho procesu, t. j. výrobných prostriedkov (práce a kapitálu). V tomto ohľade je možné rozlišovať medzi migrujúcim pracovníkom ako osobou a tým, čo predstavuje z hospodárskeho hľadiska. Keď sa pracovník sťahuje do iného členského štátu, aby tam pracoval a žil alebo aby tam pracoval, zatiaľ čo bude naďalej žiť v členskom štáte svojho pôvodu, práca

30 — Rozsudok z 23. novembra 2000, C-135/99, Zb. s. I-10409.

31 — V bode 26 rozsudku.

32 — Rozsudok z 12. mája 1998, Martínez Sala, C-85/96, Zb. s. I-2691, bod 31.

ako výrobný prostriedok sa presúva do členského štátu zamestnania. Naopak, vtedy, keď, tak ako je to v prejednávanej veci, sa osoba sťahuje do iného členského štátu, aby tam iba žila, ale ponecháva si svoj pracovný pomer v členskom štáte svojho pôvodu, znamená to, že práca ako výrobný prostriedok zostáva na mieste. Pracovný pomer, a teda práca ako výrobný prostriedok, sa nepresunuli do iného členského štátu. Potom neexistuje žiaden základ pre uplatňovanie článku 39 ES, keďže chýba spojovací faktor, na základe ktorého sa toto ustanovenie začne uplatňovať.

42. Vzhľadom na systém Spoločenstva upravujúci voľný pohyb osôb patrí taká situácia, ako je situácia v spore vo veci samej, jasne do rozsahu pôsobnosti článku 18 ES o občianstve. K tomuto aspektu sa vrátim nižšie.

43. To ma privádza k záveru, že osoba môže byť považovaná za migrujúceho pracovníka na účely uplatňovania nariadenia č. 1612/68 iba vtedy, keď sa presťahovala do iného členského štátu s cieľom hľadať zamestnanie alebo nastúpiť do zamestnania v uvedenom členskom štáte. Ak sa osoba presťahovala do iného členského štátu z dôvodov, ktoré nie sú spojené s hľadaním zamestnania alebo s nástupom do zamestnania v členskom štáte, ustanovenia o voľnom pohybe pracovníkov sa na ňu neuplatňujú. Osoba, ktorá využila svoje právo presťahovať sa do iného členského štátu z iných ako hospodárskych dôvodov, patrí iba do sféry ustanovení Zmluvy o občianstve.

44. Hoci tento záver odpovedá na prvú prejudiciálnu otázku položenú Bundessozialgericht a vzhľadom na podmienečnú povahu druhej otázky nie je potrebné sa ňou zaoberať, budem v analýze pokračovať na základe predpokladu, že Súdny dvor napriek tomu rozhodne, že pán Hartmann nadobudol postavenie pracovníka. S tým je spojená otázka, či sa migrujúci pracovník v jeho situácii môže domáhať rovnakého zaobchádzania, pokiaľ ide o poskytovanie sociálnych výhod na základe článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68.

D — *Nariadenie č. 1612/68: cezhraniční pracovníci a sociálne výhody*

45. Ak má byť pán Hartmann považovaný za migrujúceho alebo cezhraničného pracovníka alebo za pracovníka majúceho postavenie analogické postaveniu cezhraničného pracovníka, nevyplýva z toho automaticky, že je oprávnený na rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o všetky sociálne výhody poskytované v rámci členského štátu zamestnania. Povedal by som, že také oprávnenie závisí od účelu, pre ktorý článok 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 stanovuje, že migrujúci pracovník požíva rovnaké sociálne a daňové výhody ako tuzemskí pracovníci.

46. V tomto ohľade Súdny dvor v ustálenej judikatúre potvrdzuje, že „odkaz na ‚sociálne

výhody' v článku 7 ods. 2 nemožno vykladať zužujúco" [33] a že „„sociálne výhody' treba vykladať tak, že znamenajú všetky výhody, ktoré, či už sú spojené s pracovnou zmluvou alebo nie, sú vo všeobecnosti priznávané pracovníkom členského štátu z dôvodu ich objektívneho postavenia ako pracovníkov alebo na základe samotnej skutočnosti, že majú bydlisko na vnútroštátnom území, a ktorých rozšírenie na pracovníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi iných členských štátov, preto zrejme uľahčí mobilitu takých pracovníkov v rámci Spoločenstva" [34].

47. Napriek skutočnosti, že pojem sociálnej výhody by nemal byť vykladaný zužujúco, definícia Súdneho dvora obsahuje množstvo prvkov, z ktorých vyplýva, že nie je ani neobmedzený. Súdny dvor teda uvádza, že dotknutá výhoda musí byť priznaná z dôvodu *objektívneho postavenia pracovníka* alebo že sa priznáva na základe samotnej skutočnosti, že *pracovník má bydlisko na vnútroštátnom území*. Navyše existuje domnienka, že sprístupnenie takej výhody migrujúcim pracovníkom by *uľahčilo ich mobilitu* v rámci Spoločenstva.

48. V dosť odlišnom kontexte, keď bol príspevok na náklady štúdenta počas štúdia charakterizovaný ako sociálna výhoda v zmysle nariadenia č. 1612/68, Súdny dvor tiež vo všeobecnosti poznamenal, že „rovnosť zaobchádzania vo vzťahu k domácim pracovníkom, na ktoré majú nárok pracovníci členského štátu zamestnaní v inom členskom štáte, čo sa týka dávok poskytovaných ich rodinným príslušníkom, *prispieva k ich integrácii do spoločnosti hostiteľského štátu* v súlade s cieľmi práva na voľný pohyb pracovníkov" [35].

49. Všetky tieto úvahy Súdneho dvora sa sústreďujú na situáciu pracovníkov, ktorí sa presťahovali zo svojho domovského štátu do iného členského štátu, aby žili a pracovali v hostiteľskom členskom štáte. Rovnosť zaobchádzania s touto kategóriou pracovníkov, pokiaľ ide o poskytovanie sociálnych výhod podľa článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68, slúži na posilnenie ich šancí na spoločenskú integráciu v novom štáte ich bydliska a na zvýšenie ich šancí podieľať sa na spoločnosti štátu. Cezhraniční pracovníci sú zjavne v odlišnej situácii, keďže si ponechávajú svoje bydlisko vo svojom členskom štáte pôvodu, kde sú, ako možno predpokladať, už úplne integrovaní. Hoci táto kategória pracovníkov má tiež prospech z ochrany článku 39 ES a rozličných iných ustanovení o voľnom pohybe pracovníkov, zdá sa, že z funkčného hľadiska musí byť táto ochrana zameraná iba na rozdielne zaobchádzanie, pokiaľ ide o podmienky zamestnávania.

33 — Rozsudky z 30. septembra 1975, Cristini, 32/75, Zb. s. 1085, bod 12, a z 27. novembra 1997, Meints, C-57/96, Zb. s. I-6689, bod 39.

34 — Rozsudky z 27. mája 1993, Schmid, C-310/91, Zb. s. I-3011, bod 18, a Meints, už citovaný v predošlej poznámke pod čiarou, bod 39.

35 — Rozsudok z 15. marca 1989, Echternach a Moritz, 389/87 a 390/87, Zb. s. 723, bod 20 (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

Nemalo by sa pripustiť, aby sa s cezhraničnými pracovníkmi zaobchádzalo rozdielne, pokiaľ ide napríklad o ich odmeňovanie alebo konkrétne dávky súvisiace s výkonom zárobkovej činnosti, len z toho dôvodu, že nemajú bydlisko v členskom štáte zamestnania. Čo sa týka dávok, ktoré sa vzťahujú na ich postavenie člena spoločnosti, v tejto veci má právomoc členský štát, v ktorom majú bydlisko.

50. Vo vzťahu k poslednému uvedenému aspektu tak Bundessozialgericht vo svojom uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj nemecká vláda a vláda Spojeného kráľovstva vo svojich pripomienkach podaných Súdnemu dvoru poukazujú na to, že nemožno vylúčiť, že osoba v situácii pána Hartmanna by mohla mať v štáte svojho bydliska nárok na dávky podobné príspevku na výchovu. Keďže nariadenie č. 1612/68 na rozdiel od nariadenia č. 1408/71 nemá žiaden mechanizmus zameraný na vylúčenie súbehu dávok, treba byť zdržanlivý pri tvrdení, že sociálne výhody možno bez ďalšieho preniesť do zahraničia. Súhlasím s nemeckou vládou, že pokiaľ sa určilo, že určitá dávka nemôže byť prenesená do zahraničia podľa nariadenia č. 1408/71 z dôvodu, že potenciálny príjemca patrí mimo rozsah osobnej pôsobnosti tohto nariadenia, ako je to v prejednávanej veci, tento záver by nemal byť spochybnený tým, že by sa umožnil prístup k dotknutej dávke prostredníctvom pravidla rovnosti zaobchádzania podľa článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68. Toto je zrejme presný účel článku 42 ods. 2 nariadenia č. 1612/68, podľa ktorého týmto nariadením nie sú dotknuté opatrenia prijaté v súlade s článkom 42 ES, t. j. nariadenie č. 1408/71. Toto ustanovenie preto zavádza relatívnu hierarchiu medzi oboma nariadeniami v tom, že nariadenie č. 1408/71 ako konkrétnejšie nariadenie by malo mať prednosť pred článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 v prípadoch, v ktorých vedie uplatňovanie oboch nariadení k rozporným výsledkom.

51. Tento výklad, podľa ktorého je článok 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 zameraný predovšetkým na migrujúcich pracovníkov, ktorí zmenia svoje bydlisko do členského štátu zamestnania, a cezhraniční pracovníci sa naňho môžu odvolávať, iba pokiaľ ide o dávky, ktoré sú priamo spojené s ich pracovným pomerom, je podporený znením tohto ustanovenia. Ako na to poukázala nemecká vláda na pojednávaní, verzia tohto ustanovenia v nemeckom jazyku konkretizuje prostredníctvom slova „dort“, že sociálne výhody by sa mali využívať na území členského štátu zamestnania. Dve z ďalších oficiálnych jazykových verzií v čase prijatia nariadenia č. 1612/68 používajú tú istú terminológiu (francúzske: Il *y* bénéficie…; holandské: Hij geniet *er*…); iba talianska verzia taký odkaz neobsahuje.

52. Keď sa tvrdí, že zo štvrtého odôvodnenia nariadenia č. 1612/68 je zrejmé, že

cezhraniční pracovníci patria úplne do rozsahu ochrany tohto nariadenia, zdá sa, že toto odôvodnenie odkazuje najmä („toto právo“) na právo voľného pohybu na účely zamestnania a na právo vykonávať činnosť podľa vlastnej voľby. [36] Piate odôvodnenie [37] sa naopak zaoberá takými záležitosťami, ktoré nemôžu mať žiaden význam pre situáciu cezhraničných pracovníkov, ako je prístup k ubytovaniu, právo pracovníka, aby ho sprevádzala jeho rodina, a podmienky integrácie tejto rodiny v hostiteľskej krajine. Aj tieto ustanovenia naznačujú, že cezhraniční pracovníci môžu využívať práva uvedené v nariadení č. 1612/68 iba v rozsahu, v akom majú tieto práva funkčný vzťah k ich zárobkovej činnosti v hostiteľskom členskom štáte.

53. Obmedzenie rozsahu vecnej pôsobnosti článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68, čo sa týka cezhraničných pracovníkov, je v súlade s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Meints [38]. Táto vec sa týkala nároku nemeckého cezhraničného pracovníka, ktorý bol zamestnaný na farme v Holandsku, pričom mal naďalej bydlisko v Nemecku, na osobitnú dávku pre poľnohospodárskych pracovníkov, u ktorých bola platnosť pracovnej zmluvy ukončená v dôsledku vyňatia pôdy patriacej ich bývalému zamestnávateľovi z používania. Súdny dvor konštatoval, že takú dávku možno považovať za sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68, „keďže nárok na dávku je neoddeliteľne spojený s objektívnym postavením prijímateľov ako pracovníkov“ [39].

54. Je pravdou, že v rozsudku Meints Súdny dvor výslovne odmietol tvrdenie vlád dvoch členských štátov, že nariadenie č. 1612/68 neposkytuje možnosť prenosu sociálnych výhod do zahraničia. Pri tom poukázal na už citované štvrté odôvodnenie tohto nariadenia a na skutočnosť, že článok 7 odkazuje bez obmedzenia na pracovníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi členského štátu. [40] Hoci reakcia Súdneho dvora na túto okolnosť je formulovaná všeobecne, zdá sa mi, že vychádzala z osobitnej povahy sociálnej dávky dotknutej v tejto veci, ktorá sa jasne vzťahovala na zamestnanie, a preto ju bolo možné považovať za dávku prenosnú do zahraničia. Z odkazu na preambulu nariadenia podľa môjho názoru nevyplýva, že cezhraniční

36 — Tretie a štvrté odôvodnenie nariadenia č. 1612/68 znie: „Keďže sloboda pohybu je základným právom pracovníkov a ich rodín; keďže mobilita pracovných síl v rámci spoločenstva musí byť jedným zo spôsobov, ktorými sa pracovníkovi zaručuje možnosť zlepšiť si svoje životné a pracovné podmienky a podporiť jeho spoločenský postup, pričom zároveň pomáha uspokojiť požiadavky ekonomík členských štátov; keďže by sa malo potvrdiť právo všetkých pracovníkov v členských štátoch vykonávať činnosť podľa vlastnej voľby v rámci spoločenstva; keďže *toto právo* musia požívať bez diskriminácie stáli pracovníci, sezónni pracovníci, cezhraniční pracovníci a tí, ktorí vykonávajú činnosť za účelom poskytovania služieb.“ (Kurzívou zvýraznil generálny advokát.)

37 — „Keďže právo na slobodu pohybu, ak sa má uplatňovať objektívne, slobodne a dôstojne, si vyžaduje, aby sa skutočne aj právne zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie vo všetkých otázkach súvisiacich so samotným výkonom zamestnania a v možnosti prístupu k ubytovaniu a tiež odstránili prekážky mobility pracovníkov, najmä pokiaľ ide o právo pracovníka, aby ho sprevádzala jeho rodina, a o podmienky integrácie tejto rodiny v hostiteľskej krajine.“

38 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 33.

39 — V bode 41 rozsudku.

40 — V bodoch 49 a 50 rozsudku.

pracovníci majú nárok na rovnosť zaobchádzania, pokiaľ ide o všetky sociálne výhody dostupné v členskom štáte zamestnania, ako som na to poukázal v bode 52 týchto návrhov. Súhlasím v tomto ohľade s generálnym advokátom Lenz, ktorý vo svojich návrhoch vo veci Meints poznamenal:

„Zdá sa mi, že neexistuje žiadne opodstatnenie pre obavy…, že vzhľadom na toto posúdenie postavenia cezhraničných pracovníkov by sa stali dávky sociálnej podpory prenosnými do zahraničia, čo je výsledok, ktorému sa nariadenie č. 1408/71 snaží zabrániť výslovne a nariadenie č. 1612/68 implicitne.

… Konkrétna pracovná zmluva musí byť spojovacím bodom pre priznanie sociálnej výhody. V podstate, prinajmenšom, táto požiadavka už bola zohľadnená Súdnym dvorom tým, že odkazoval na objektívne postavenie pracovníka a na pracovnú zmluvu pri definovaní sociálnych výhod. Neprichádza do úvahy povinnosť platiť v budúcnosti všetky dávky sociálnej pomoci do zahraničia na základe článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68. Je to práve prepojenie s postavením pracovníka a pracovnou zmluvou, ktoré vylučuje možnosť výplaty bežných dávok sociálnej pomoci“ [41].

55. Môj záver v tomto ohľade preto znie tak, že v kontexte článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 majú cezhraniční pracovníci nárok na rovnosť zaobchádzania v členskom štáte zamestnania, pokiaľ ide o poskytovanie sociálnych výhod, iba v rozsahu, v akom sú také výhody priamo a výlučne spojené so zamestnaním.

E — *Príspevok na výchovu a zamestnanie*

56. Ďalej sa vynára otázka, či príspevok na výchovu poskytovaný na základe BErzGG možno považovať za sociálnu dávku, ktorá je dostatočne spojená so zamestnaním na to, aby sa jej mohli domáhať cezhraniční pracovníci alebo osoby v situácii pána Hartmanna a prostredníctvom nich ich manželskí partneri. To je skutková otázka, s ktorou by sa mal vyrovnať vnútroštátny súd. Súdny dvor sa však už vyjadril k povahe príspevku na výchovu v kontexte veci týkajúcej sa pracovníkov s bydliskom v členskom štáte zamestnania. Vo veci Martínez Sala zistil, že keďže príspevok na výchovu podľa BErzGG je udeľovaný okrem iného pracovníkom v pracovnom pomere na kratší pracovný čas, treba ho považovať za sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68. [42]

41 — V bodoch 57 a 58 jeho návrhov vo veci Meints (už citované v poznámke pod čiarou 33).

42 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 26.

57. Vo veci Hoever a Zachow [43], v ktorej bola táto otázka nastolená, pokiaľ ide o cezhraničných pracovníkov, nemusel Súdny dvor odpovedať na otázku, či príspevok na výchovu je sociálnou výhodou vzťahujúcou sa na zamestnanie, keďže o veci sa rozhodlo na základe článku 73 nariadenia č. 1408/71. Napriek tomu vo svojom rozsudku charakterizoval príspevok na výchovu tak, že „jeho cieľom je umožniť jednému z rodičov venovať sa výchove dieťaťa“ a je „predovšetkým zameraný na odmenenie služby výchovy dieťaťa, pokrytie ostatných nákladov starostlivosti o dieťa a jeho výchovy a, podľa okolností prípadu, zmiernenie finančných znevýhodnení spojených so vzdaním sa príjmu zo zamestnania na plný pracovný úväzok“ [44]. Tento opis naznačuje, že hoci pracovníci v pracovnom pomere na kratší pracovný čas majú nárok na túto dávku, spojenie so zamestnaním je slabé.

58. Vo svojom uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania Bundessozialgericht poukázal na to, že BErzGG nespája nárok na dávku s pracovným pomerom a že v skutočnosti príliš rozsiahla zárobková činnosť dokonca vylučuje nárok na príspevok na výchovu. Poznamenáva však tiež, že súčasné alebo predošlé zamestnanie alebo štátno-zamestnanecký pomer v Nemecku je dôležitý práve vtedy, keď sa dávky prenášajú do zahraničia. Pri vysvetľovaní svojich pochybností o zákonnosti obmedzenia možnosti cezhraničných pracovníkov preniesť príspevok na výchovu do zahraničia podľa práva Spoločenstva sa domnieva, že požiadavka zamestnania prekračujúceho prah zanedbateľného zamestnania v Nemecku je vo svojej podstate dosť nelogická v prípade príspevku na výchovu najmä preto, že uvedená dávka je určená v neposlednom rade na to, aby umožnila nevykonávať zárobkovú činnosť. Vidí tiež zjavnú nezrovnalosť v koexistencii vylúčenia osôb pracujúcich na plný úväzok a požiadavky (uplatniteľnej na cezhraničných pracovníkov) zamestnania prekračujúceho prah zanedbateľnosti na to, aby vznikol nárok na príspevok na výchovu.

59. Z povahy príspevku na výchovu, ako ju charakterizoval tak Súdny dvor vo veci Hoever a Zachow, ako aj Bundessozialgericht vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, vyplýva, že základným účelom tejto dávky je osobu, ktorá buď nebola nikdy zárobkovo činná, alebo sa úplne alebo čiastočne vzdala pracovného pomeru, aby vychovávala dieťa, odmeniť za hospodársku nečinnosť, ktorá z tohto vyplýva. Tento príspevok je preto vo svojej vnútornej podstate zjavne opakom dávky spájajúcej sa so zamestnaním. Je pravdou, že nemecká právna úprava rozšírila možnosť nárokovať si príspevok na výchovu na dve kategórie osôb, ktoré majú spojenie s pracovným trhom v Nemecku (nepriamo: manželských partnerov štátnych zamestnancov od roku 2001; priamo: cezhraničných pracovníkov, ktorých zamestnanie prekračuje prah zanedbateľného zamestnania). Hoci by sa zdalo, že zavedenie tohto kritéria odporuje záveru, že príspevok na výchovu nemá vzťah k zamestnaniu, toto kritérium slúži iba ako nevyhnutný spojovací faktor s nemeckým právnym poriadkom

43 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 6.

44 — V bode 25 rozsudku.

na nahradenie požiadavky bydliska, ktorú zjavne nemožno uplatniť v týchto prípadoch. Hmotnoprávne podmienky pre vznik nároku uvedené v paragrafe 1 ods. 1, 2 a 3 BErzGG naďalej nemajú vzťah so zamestnaním, čiže príspevok samotný slúži tomu istému účelu vo všetkých prípadoch.

60. Na základe týchto úvah sa domnievam, že príspevok na výchovu nie je dostatočne spojený so zamestnaním alebo objektívnym postavením pracovníka na to, aby bol považovaný za sociálnu výhodu, vo vzťahu ku ktorej sa cezhraniční pracovníci môžu domáhať rovnosti zaobchádzania na základe článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68.

61. Ak by Súdny dvor alebo vnútroštátny súd dospeli k odlišnému záveru, pokiaľ ide o povahu príspevku na výchovu, je ďalej nevyhnutné posúdiť zlučiteľnosť požiadavky bydliska s článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68.

F — *Nepriama diskriminácia: odôvodnená?*

62. Účastníci konania a dokonca ani nemecká vláda nespochybňujú skutočnosť, že požiadavka bydliska uvedená v paragrafe 1 ods. 1 bode 1 BErzGG nepriamo diskriminuje cezhraničných pracovníkov, keďže nemeckí štátni príslušníci môžu túto podmienku splniť jednoduchšie než zahraniční pracovníci. V dôsledku toho treba preskúmať, či môže byť táto požiadavka odôvodnená a či je primeraná vo vzťahu k sledovanému cieľu.

63. Predovšetkým treba pripomenúť, že Súdny dvor už v množstve vecí konštatoval, že požiadavka bydliska uplatňovaná na podobné sociálne výhody nemôže byť odôvodnená vo svetle cieľov, pre ktoré boli uvedené požiadavky uplatnené. Luxemburskému veľkovojvodstvu sa teda nepodarilo presvedčiť Súdny dvor o tom, že požiadavka pobytu počas aspoň jedného roka spolu s povinnosťou podrobiť sa pravidelným lekárskym prehliadkam, ktoré boli uložené ako podmienky vzniku nároku na príspevok pri narodení dieťaťa a na príspevok v materstve, sú odôvodnené z dôvodov verejného zdravia. [45]

64. V rozsudku Meints Súdny dvor znovu konštatoval, že požiadavka bydliska nie je ani nevyhnutná a ani primeraná na dosiahnutie cieľa vylúčenia osôb prepustených v dôsledku ich vlastného konania z nároku na osobitnú dávku v nezamestnanosti v poľnohospodárstve. Domnieval sa, že žalobcovo miesto bydliska bolo bezvýznamné pre určenie toho,

45 — Rozsudok z 10. marca 1993, Komisia/Luxembursko, C-111/91, Zb. s. I-817, body 12, 15 a 34.

či bol prepustený v dôsledku svojho vlastného konania. [46]

65. V prejednávanej veci Bundessozialgericht položil iba otázku vo vzťahu k zlučiteľnosti požiadavky, podľa ktorej musí mať žiadateľ o príspevok na výchovu trvalý pobyt alebo zvyčajné bydlisko v Nemecku, s článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68. Pochybnosti, ktoré vyjadril, pokiaľ ide o odôvodnenie požiadaviek uvedených v BErzGG, sa týkali hlavne požiadaviek minimálneho stupňa zamestnania ukladaných na cezhraničných pracovníkov. Keďže tieto podmienky nie sú výslovne predmetom tohto prejudiciálneho konania, ale boli nastolené v kontexte veci Geven, C-213/05, [47] budem ich analyzovať vo svojich návrhoch v uvedenej veci, ktoré budú prednesené spolu s týmito návrhmi.

66. Aby sa určil účel, na ktorý sa v Nemecku poskytuje príspevok na výchovu, opäť je vhodné poukázať na pripomienky Bundessozialgericht v tomto ohľade v jeho uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Na základe dôvodovej správy k návrhu BErzGG a vnútroštátnej judikatúry zhrnul uvedený súd tieto ciele nasledujúcimi slovami:

„Cieľom poberania príspevku na výchovu je umožniť alebo uľahčiť jednému z rodičov sústredenie sa na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu v prvej fáze života, ktorá je kľúčová pre všetok nasledujúci vývoj… Platba slúži ako uznanie práce vykonanej mladými rodinami pri výchove detí… a na stimuláciu pôrodnosti tým, že uľahčuje prijatie rozhodnutia v prospech dieťaťa a v neprospech prerušenia tehotenstva… Prvoradým účelom je umožniť rodičom, aby sa sami starali o svoje deti tým, že nenastúpia do plateného zamestnania alebo ho obmedzia… Motívom zákonodarcu je tiež nosná myšlienka, že výchova dieťaťa v Nemecku predstavuje príspevok pre budúcu politickú, hospodársku a sociálnu existenciu spoločnosti v uvedenej krajine. … Zákonodarca preto konal takým spôsobom, že obmedzil nárok na príspevok na výchovu pre cudzích štátnych príslušníkov s bydliskom v Nemecku… na tých, u ktorých možno očakávať, že zostanú v Nemecku natrvalo…; obdobne nebol názoru, že by mal umožniť poskytnutie dávky vtedy, keď má príjemca bydlisko v zahraničí a neexistuje žiadne porovnateľné spojenie v podobe príspevku s trhom práce alebo spoločnosťou štátu.“

67. Z tohto opisu je zrejmé, že príspevok na výchovu treba považovať za nástroj vnútroštátnej rodinnej politiky, ktorý slúži

46 — Rozsudok Meints, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, bod 48.

47 — Pozri bod 2 týchto návrhov.

sociálnym, hospodárskym a demografickým cieľom v dlhšom časovom období. Súdny dvor tiež uznal, že toto je podstatnou vlastnosťou príspevku na výchovu, keď ho charakterizuje ako „nepríspevkovú rodinnú dávku, ktorá patrí do sústavy opatrení v oblasti rodinnej politiky“ [48].

68. Otázkou však je, či členský štát môže uložiť požiadavku bydliska, pokiaľ ide o nárok na dávky poskytované s cieľom dosiahnuť také legitímne politické ciele. Podľa ustálenej judikatúry môže byť taká požiadavka odôvodnená, iba ak je založená na objektívnych úvahách nezávislých od štátnej príslušnosti dotknutých osôb a je primeraná legitímnemu cieľu dotknutých vnútroštátnych ustanovení. [49]

69. Nemožno pochybovať o tom, že je úplne odôvodnené, keď členské štáty uskutočňujú politiku smerujúcu k podpore pôrodnosti s cieľom zaručiť určitý stupeň stability demografického zloženia ich populácií. Z ich samotnej povahy musia také politiky zabezpečovať to, aby boli prijímané opatrenia zamerané na osoby, ktoré majú bydlisko na ich území. Takisto by bolo absurdné predpokladať, že členské štáty by mali akýmkoľvek spôsobom prispievať k demografickému vývoju v iných členských štátoch tým, že by rozšírili svoje nástroje rodinnej politiky na osoby, ktoré nemajú na ich území bydlisko. Zdá sa preto, že požiadavka bydliska je primeraná na zabezpečenie toho, aby bol príspevok na výchovu poskytovaný osobám, ktoré patria do obyvateľstva členského štátu, ktoré samozrejme zahŕňa nielen nemeckých štátnych príslušníkov, ale všetky osoby, ktoré majú v Nemecku v súlade so zákonom bydlisko bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.

70. V tomto ohľade vidím jasnú paralelu medzi požiadavkami bydliska, o ktoré išlo vo veciach Collins, [50] Bidar [51] a De Cuyper [52].

71. Vo veci Collins Súdny dvor súhlasil s tým, že „členský štát bol oprávnený priznať príspevok uchádzačovi o zamestnanie až po tom, čo bolo preukázané, že existuje ozajstná spojitosť medzi osobou hľadajúcou prácu a trhom práce uvedeného štátu“. Aby vyhovel zásade proporcionality, požadovaná doba trvania pobytu by „nemala presahovať to, čo je nevyhnutné na to, aby sa mohli

48 — Rozsudok Martínez Sala, už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 8.

49 — Pozri napríklad rozsudok z 23. marca 2004, Collins, C-138/02, Zb. s. I-2703, bod 66.

50 — Už citovaný v predchádzajúcej poznámke pod čiarou.

51 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 13.

52 — Rozsudok z 18. júla 2006, C-406/04, Zb. s. I-6947.

vnútroštátne orgány presvedčiť o tom, že dotknutá osoba si skutočne hľadá prácu na trhu práce hostiteľského členského štátu“ [53].

72. V rozsudku vo veci Bidar zastával Súdny dvor názor, že je legitímne, keď členské štáty vyžadujú, aby študent preukázal istý stupeň integrácie do spoločnosti v členskom štáte na to, aby mu vznikol nárok na príspevok na náklady počas štúdia v uvedenom členskom štáte. Bolo zistené, že požiadavka troch rokov predchádzajúceho pobytu je v tomto ohľade dostatočnou zárukou. Keďže však študent musel tiež preukázať, že je usadený v Spojenom kráľovstve a predmetné vnútroštátne pravidlá vylučovali pre štátneho príslušníka iného členského štátu možnosť získať ako študent štatút usadenej osoby, znemožnili takému štátnemu príslušníkovi prístup k tejto dávke bez ohľadu na jeho stupeň integrácie. [54]

73. Úplne nedávno vo veci De Cuyper Súdny dvor skonštatoval, že členský štát konal odôvodnene, keď nezamestnanej osobe vo veku nad 50 rokov, ktorá je oslobodená od povinnosti preukázať, že je k dispozícii pre trh práce, uložil požiadavku skutočného bydliska ako podmienku na zachovanie jej nároku na dávku v nezamestnanosti. Táto požiadavka bola nevyhnutná s cieľom monitorovať pracovnú a rodinnú situáciu nezamestnaných osôb a zohľadniť zmeny v osobných okolnostiach, ktoré môžu mať vplyv na poskytovanú dávku. Keďže menej obmedzujúce opatrenia by tiež boli menej účinné, požiadavka bydliska sa považovala za primeranú tomuto cieľu. [55]

74. Vo všetkých týchto veciach existoval jasný vzťah medzi povahou dávky a druhom prepojenia na členský štát, ktoré sa vyžadovalo pre vznik nároku na uvedenú dávku.

75. V prejednávanej veci slúži požiadavka bydliska na zabezpečenie toho, aby príspevok na výchovu poberali osoby, u ktorých je pravdepodobné, že budú patriť do nemeckej populácie na trvalom základe, a je preto primeraným nástrojom na dosiahnutie cieľov rodinnej politiky, pre ktoré sa táto dávka poskytuje. Dávka sa poskytuje bez ohľadu na štátnu príslušnosť, a keďže sa nezdá, že by boli určené nejaké ďalšie podmienky trvania doby pobytu, požiadavku bydliska tiež možno považovať za primeranú tomuto cieľu. Dodal by som, že otázku odôvodnenia požiadavky bydliska ako takej treba samozrejme odlišovať od otázky vzťahujúcej sa na metódy dôkazu o bydlisku, o ktoré išlo vo veci Martínez Sala.

53 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 49, v bodoch 69 a 72.

54 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 13, v bodoch 57 až 61.

55 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 52, v bodoch 41 až 48.

76. Môj záver k tomuto bodu je preto taký, že požiadavka bydliska uvedená v paragrafe 1 ods. 1 BErzGG je odôvodnená.

G — Článok 18 ES: obmedzenie občianskych práv?

77. Otázka o možnom uplatnení článku 18 ES v tejto veci bola nastolená Komisiou v odpovedi na poznámku predneseną Bundessozialgericht v jeho uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania v tom zmysle, že by teraz mohol byť možný širší výklad pojmu práva na voľný pohyb na základe nariadenia č. 1612/68 vzhľadom na skutočnosť, že článok 18 ES zaručuje všeobecné právo na pobyt, nezávislé od akejkoľvek hospodárskej činnosti. Hoci vnútroštátny súd nenaznačoval, že by pani Hartmann mohla byť schopná dovolávať sa článku 18 ES na účely napadnutia požiadavky bydliska v BErzGG, touto otázkou sa napriek tomu treba zaoberať.

78. Keďže pani Hartmann sama nevyužila žiadne právo voľného pohybu v rámci Spoločenstva, jedinou relevantnou otázkou v tejto časti môže byť otázka, či odmietnutie poskytnutia príspevku na výchovu pani Hartmann z dôvodu, že nemá bydlisko v Nemecku, obmedzilo pána Hartmanna pri výkone jeho práv presťahovať sa do Rakúska a zdržiavať sa tam, ktoré sú zaručené článkom 18 ES.

79. Po prvé treba poukázať na to, že pán Hartmann sa presťahoval do Rakúska v roku 1990, teda tri a pol roka predtým, ako 1. novembra 1993 nadobudli účinnosť ustanovenia o občianstve. To znamená, že otázku treba chápať tak, že znamená, že akékoľvek obmedzenie vyplývajúce z uplatnenia požiadavky bydliska v BErzGG sa musí vzťahovať na jeho ďalší pobyt v Rakúsku po 1. novembri 1993.

80. Z uznesenia vnútroštátneho súdu je navyše zrejmé, že neúspešné žiadosti o príspevok na výchovu pre tri deti v rodine Hartmannových sa vzťahovali pre prvé dieťa na obdobie, ktoré celé predchádzalo roku 1993, pre druhé dieťa na obdobie čiastočne pred novembrom 1993 a čiastočne po ňom a pre tretie dieťa na obdobie úplne spadajúce za november 1993. Akákoľvek možnosť opierať sa o článok 18 ES v prejednávanej veci by teda mohla vyústiť iba do čiastočného priznania príspevku pre druhé dieťa a úplného priznania príspevku pre tretie dieťa.

81. Súdny dvor už posudzoval množstvo vecí zaoberajúcich sa obmedzeniami

uloženými členskými štátmi ich štátnym príslušníkom po tom, čo využili svoje práva na základe článku 18 ES presťahovať sa do iného členského štátu, osobitne vo veciach D'Hoop a Pusa [56]. Vo svojich rozsudkoch v týchto veciach Súdny dvor ako všeobecnú zásadu týkajúcu sa výkladu tohto ustanovenia Zmluvy uviedol, že „s právom voľného pohybu by bolo nezlučiteľné, keby sa s občanom v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, zaobchádzalo menej priaznivo ako v prípade, keby nevyužil príležitosti ponúkané Zmluvou, pokiaľ ide o právo na voľný pohyb" [57]. Dodal, že „vnútroštátna právna úprava, ktorá znevýhodňuje určitých svojich štátnych príslušníkov jednoducho preto, že využili svoje právo presťahovať sa do iného členského štátu a zdržiavať sa tam, by viedla k rozdielnemu zaobchádzaniu v rozpore so zásadami, ktoré podopierajú postavenie občana Únie, teda zárukou rovnosti zaobchádzania pred zákonom pri výkone práva občana na voľný pohyb. Taká právna úprava by mohla byť odôvodnená, iba ak by bola založená na objektívnych úvahách nezávislých od štátnej príslušnosti dotknutých osôb a bola by primeraná legitímnemu cieľu vnútroštátnych ustanovení" [58].

82. V dvoch veciach citovaných v predošlom bode utrpeli dotknuté strany hmatateľné znevýhodnenia v dôsledku toho, že využili svoje právo presťahovať sa do iného členského štátu. Pani D'Hoop, belgická štátna príslušníčka, ktorá získala svoj diplom *baccalauréat* vo Francúzsku, nespĺňala podľa vnútroštátneho práva podmienky na príspevok na preklenutie nepriaznivej situácie v Belgicku, pretože svoje stredoškolské vzdelanie neukončila v uvedenom členskom štáte. Pán Pusa, fínsky štátny príslušník, ktorý sa presťahoval do Španielska a ktorého dôchodok podliehal zrážkam, bol znevýhodnený skutočnosťou, že fínske právo pri výpočte časti dôchodku podliehajúcej zrážkam nezohľadňovalo daň z príjmov fyzických osôb, ktorú musel platiť v Španielsku, zatiaľ čo daň z príjmov fyzických osôb, ktorú bol povinný platiť vo Fínsku, by bola odpočítaná, ak by bol býval zostal vo Fínsku. V oboch prípadoch bolo jasné, že práva obidvoch týchto osôb boli obmedzené na základe práva štátu ich pôvodu a že to bolo možné priamo pripísať skutočnosti, že sa presťahovali do iného členského štátu.

83. Naopak, je zjavné, že v tejto veci pán Hartmann neutrpel žiadne znevýhodnenie vo vzťahu k jeho potenciálnym právam na základe BErzGG tým, že zmenil svoje bydlisko do Rakúska. Vskutku, ak by sa rozhodol ponechať si svoje bydlisko v Nemecku, v jeho členskom štáte zamestnania, ani on a ani jeho manželka by nespĺňali podmienky na príspevok na výchovu. Jeho presťahovanie do Rakúska preto nemalo v tomto ohľade žiaden účinok.

84. Ani pani Hartmann nestratila žiadne práva v dôsledku toho, že jej manžel sa k nej prisťahoval do Rakúska. V tomto ohľade možno situáciu odlíšiť od situácie vo veci

56 — Rozsudky D'Hoop, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, a Pusa, už citovaný v poznámke pod čiarou 12.

57 — Rozsudky D'Hoop, bod 30, a Pusa, bod 18.

58 — Rozsudky D'Hoop, body 34 až 36, a Pusa, bod 20.

Schempp [59]. V uvedenej veci malo využitie občianskeho práva presťahovať sa do iného členského štátu zo strany pani Schempp okamžitý účinok na právnu situáciu jej bývalého manžela, ktorý zostal v Nemecku, v tom zmysle, že ovplyvnilo jeho možnosť odpočítať si platby výživného vyplácané pani Schempp z jeho zdaniteľného príjmu v Nemecku. [60] Presťahovanie sa pána Hartmanna do Rakúska nemalo žiadne také účinky na možnosti pani Hartmann nárokovať si príspevok na výchovu v Nemecku.

85. Navyše, ak by pani Hartmann mala mať akýkoľvek nárok, ten mohol byť uplatnený iba prostredníctvom práv, ktoré požíval jej manžel. Vzhľadom na neexistenciu akéhokoľvek ustanovenia umožňujúceho uplatnenie takých odvodených práv a vzhľadom na skutočnosť, že pán Hartmann v každom prípade sám zjavne nespĺňa podmienky na príspevok na výchovu, neexistuje žiaden základ, aby sa pani Hartmann prostredníctvom neho takého nároku dožadovala.

86. Všeobecnejšie povedané, treba poznamenať, že keď sa osoba rozhodne presťahovať do iného členského štátu, uplatňujúc svoje práva podľa článku 18 ES alebo napokon akéhokoľvek iného ustanovenia zaručujúceho voľný pohyb, nie je zaručené, že táto zmena bydliska alebo činností bude z daňového hľadiska neutrálne. [61] S akoukoľvek voľbou odísť do iného členského štátu sú spojené tak určité znevýhodnenia, ako aj nadobudnutie nových výhod v dôsledku rozdielov v právnej úprave medzi dotknutými členskými štátmi, najmä v oblasti sociálneho zabezpečenia a daní. Je úlohou občana Spoločenstva zvážiť tieto pre a proti pri uskutočňovaní svojho rozhodnutia, ale nemalo by to zahŕňať očakávanie rozšírenia nároku na akýkoľvek druh sociálnej výhody, ktorú jeho členský štát pôvodu môže poskytovať z odlišných politických dôvodov. Ako bolo preukázané vyššie, závisí to úplne od povahy dotknutých výhod. Pokiaľ neexistuje žiadna záruka daňovej neutrality pri zmene bydliska do iného členského štátu, tá istá zásada by sa mala uplatniť na ochranu práv sociálneho zabezpečenia. Nemalo by sa prehliadať, že zmenou svojho bydliska do iného členského štátu sa môžu vytvoriť iné podoby nároku v hostiteľskom členskom štáte. Aby som parafrázoval nemeckú vládu na pojednávaní, keď sú členské štáty povinné neukladať žiadne obmedzenia svojim štátnym príslušníkom, ktorí si želajú presťahovať sa do iného členského štátu, nemusia im ani dávať odmenu za odchod.

87. Neexistuje preto žiaden základ pre domnienku, že by odmietnutie žiadostí pani Hartmann o príspevok na výchovu v Nemecku z dôvodov, že nevyhovela

59 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 16.

60 — Pozri bod 24.

61 — Rozsudky z 15. júla 2004, Lindfors, C-365/02, Zb. s. I-7183, bod 34, a Schempp, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 45.

požiadavke bydliska podľa paragrafu 1 ods. 1 BErzGG, bolo v rozpore s článkom 18 ES. Dokonca ak by sa aj konštatovalo, že tieto odmietnutia nejakým spôsobom ovplyvnili práva pána Hartmanna na pohyb a pobyt podľa článku 18 ES, toto obmedzenie treba považovať za odôvodnené z dôvodov uvedených v predchádzajúcej časti týchto návrhov.

VI — Návrh

88. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na prejudiciálne otázky položené Bundessozialgericht odpovedal takto:

— Nemecký štátny príslušník, ktorý počas trvania svojho pracovného pomeru poštového úradníka v Nemecku zmenil svoje trvalé bydlisko z Nemecka do Rakúska v roku 1990 a odvtedy pracuje ako cezhraničný pracovník, nemôže byť považovaný za migrujúceho pracovníka v zmysle nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva… za obdobie od januára 1994 do septembra 1998.

— Rakúska štátna príslušníčka, ktorá nevyužila svoje právo presťahovať sa do iného členského štátu a zdržiavať sa na jeho území, sa nemôže v situácii, v ktorej sa jej manžel k nej prisťahoval do členského štátu jej bydliska, zatiaľ čo si ponechal svoje zamestnanie v členskom štáte svojho pôvodu, odvolávať na článok 18 ES na účely spochybnenia požiadavky bydliska, ktorá je stanovená ako podmienka nároku na príspevok na výchovu v poslednom uvedenom členskom štáte.